

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

1999

Tomáš Manca

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Obor: Podniková ekonomika

Bankovní karty jako moderní produkt bankovních služeb

(Bank cards as a modern product of bank services)

99 - 119

Tomáš Manca

Vedoucí práce: Prof. Ing. Václav Bakule, Dr.Sc., Katedra financí a účetnictví

Konzultant: Ing. Stanislava Bakulová, Katedra bankovníctví a pojišťovnictví VŠE Praha

Počet stran: 41

Počet příloh: 3

Datum odevzdání: 28.5.1999

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Hospodářská fakulta

Katedra financí a účetnictví

Školní rok 1998/99

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro

Tomáše M a n c u

obor č. 6268 - 7 Podniková ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu zákona č. 172/1990 Sb. o vysokých školách a navazujících předpisů určuje tuto bakalářskou práci:

Název tématu:

Bankovní karty jako moderní produkt
bankovních služeb

Zásady pro vypracování:

- Místo bankovních karet a systému platebních operací.
- Funkce bankovních karet a jejich klasifikace.
- Kartové programy předních českých bank.

KFU/PE

40.2.1 5.2. před

V 152/99 Hb

Obsah:

1. Anotace
2. Seznam zkratek
3. Úvod
4. Vymezení pojmů
5. Historický vývoj
 - 5.1 Historický vývoj ve světě
 - 5.2 Historický vývoj v České republice
 - 5.3. Vývoj způsobů použití
6. Výhody a nevýhody platebních karet
 - 6.1. Výhody pro banku
 - 6.2. Výhody pro držitele karty
 - 6.3. Výhody pro obchodníka
 - 6.4. Nevýhody
7. Druhy bankovních platebních karet
8. Technologický systém používání bankovních platebních karet
 - 8.1. Účastníci
 - 8.3. Uskutečnění platby u obchodníka
 - 8.3. Uskutečnění výběru z bankomatu
 - 8.4. Možnosti zneužití bankovních platebních karet
9. Způsoby použití bankovních platebních karet
 - 9.1. Výběr hotovosti z bankomatu
 - 9.2. Výběr na přepážce - Cash advance
 - 9.3. Imprinter
 - 9.4. Platební terminál
 - 8.5. MOTO transakce
 - 9.6. Placení na internetu
 - 9.7. Ostatní speciální způsoby použití karty

10. Elektronická peněženka

10.1. K čemu a jak slouží elektronická peněženka

10.2. Druhy provozovaných systémů

10.3. Problémy spojené s centrální bankou

11. Mezinárodní vydavatelé bankovních platebních karet

11.1. American Express

11.2. Diners Club

11.3. Europay/MasterCard

11.4. JCB

11.5. VISA

12. Nabídka platebních karet předních českých bank

12.1. Česká spořitelna

12.2. Komerční banka

12.3. Investiční a Poštovní banka

13. Závěr

14. Seznam literatury

15. Seznam příloh

1. Anotace:

Tomáš Manca

BP-1999

Vedoucí BP: Prof. Ing. Václav Bakule, Dr.Sc.

Bakalářská práce se zabývá problematikou platebních karet vydávaných komerčními bankami. Celý obor bankovních platebních karet je velice obsáhlý, proto se práce snaží o alespoň částečný pohled na tento moderní obor. Práce popisuje druhy bankovních karet, jejich vývoj a současný stav, popisuje možné způsoby použití bankovních karet, popisuje technologický systém používání bankovních karet. Práce vyjmenovává největší mezinárodní bankovní vydavatele bankovních karet a analyzuje nabídku bankovních karet předních tuzemských bank.

Bachelor work is concerned with problems of payment cards issued by commercial banks. Whole line of bank payment cards is very deep, accordingly this work tries leastways for partial sight on this modern line. Work describes types of bank cards, their development and present stage, describes possible methods of using bank cards, describes technological system of using bank cards. Work enumerates the biggest international bank cards issuers and analyses bank cards offer by czech prime banks.

2. Seznam zkratek:

ad.	a další
ATM	Automated Teller Machine, bankomat
KB	Komerční banka
cca	circa, asi, přibližně
CD	Compact Disc
ČR	Česká republika
ČS	Česká spořitelna
ČSOB	Československá Obchodní banka
IAPA	International Airline Passengers Association
IPB	Investiční a Poštovní banka
ISO	International Standard Organization (zkratkou ISO se označují mezinárodní normy pro standardizaci)
JCB	Japan Credit Bureau
Kč	korun českých
mil.	milionů
min.	minimálně
MHD	Městská hromadná doprava
MOTO	Mail Order Telephon Order
např.	například
p.a.	per anum, za rok
PIN	Personal Identification Number, numerické heslo
SBK	Sdružení pro bankovní karty
SET	Security Electronic Transactions
t.j.	to jest
tis.	tisíců
tzv.	tak zvaný
USD	amerických dolarů

3.Úvod

Již od počátku všeho lidstva byli lidé nuceni za nákup zboží či služeb platit. Způsoby placení se dlouho vyvíjely. V první fázi si lidé vyměňovali zboží za zboží. V další fázi už začaly vznikat různé platební prostředky, které prošly dlouhým vývojem od komoditního zboží přes drahé kovy až k hotovostním a nyní bezhotovostním penězům.

Již v 17. století začaly vznikat první pokusy, jak hotovostní peníze nahradit něčím jiným. Tak vznikly směnky.

Na začátku tohoto století došlo k další významné změně, kdy byla vydána první platební karta. Během tohoto století se tato původně plechová destička vyvinula až do dnešní formy plastové platební karty. Postupem času začaly tyto platební karty vydávat i banky, jako součást svých služeb klientovi. Tyto bankovní platební karty prodělaly v souvislosti s rozvojem výpočetní techniky v posledních asi dvaceti letech bouřlivý vývoj a před deseti lety byla vydána i první bankovní platební karta v tehdejším Československu. Dnes tento platební prostředek zná snad každý a již asi pětina obyvatel České republiky jej i vlastní. Tento platební prostředek má velké ambice a v budoucnu by dokonce mohl zcela nahradit hotovostní peníze.

Při celém tomto vývoji si je třeba všimnout toho, že hybnou silou těchto změn bylo a stále je zkvalitňování formy platebních prostředků včetně zlepšování jejich použití.

4. Vymezení pojmů

Bankovní platební karta je karta vydávaná komerční bankou k běžnému účtu klienta vedenému v této bance. Její parametry jsou dány mezinárodními normami ISO. ISO norma stanovuje, že karta je vyrobena z plastu, její rozměry jsou 85,6 x 54 x 0,76 mm, materiál použitý k výrobě musí být netoxický, odolný do určité míry vůči chemickým a mechanickým vlivům, strukturálně spolehlivý a použitelný v teplotách od - 35 do +50 °C a při relativní vlhkosti vzduchu 5-95 % při 25 °C. ISO norma dále kartu rozděluje do několika oblastí a stanovuje, co v které oblasti má být. Spodní část přední strany karty je rozdělena na čtyři řádky, kde v prvním je dvanácti až devatenácti místné číslo karty (jeho složení je také dáno normou ISO), v druhém je datum platnosti karty (případně i datum vydání), ve třetím a čtvrtém řádku je pak jméno jejího držitele + případně jméno firmy u firemních karet. Pro zadní část karty norma stanovuje umístění podpisového proužku, který je vyroben ze speciálního papíru, schopného odhalit jakoukoliv změnu podpisového vzoru. Norma dále stanovuje umístění a parametry elektronického nosiče informací, tedy magnetického proužku či chipu. Dále na kartě bývá umístěno jméno vydávající banky, logo kartového systému a u embosovaných karet také hologram snižující možnosti pro padělání.

Embosovaná karta je druh platební karty, na níž jsou údaje napsány pomocí reliéfního (vystouplého) písma. Slouží k placení v imprinterech.

PIN je numerické heslo umožňující přístup držitele karty k určitým službám, spojeným s používáním karty.

Imprinter (mechanický snímač) je zařízení sloužící k automatickému okopírování údajů z karty na účtenku. Používá se k otisku údajů z embosovaných karet. Při placení embosovanou kartou prodávající okopíruje kartu v imprinteru, na účtenku připsá datum a částku a toto vše držitel karty podepíše dle podpisového vzoru na kartě. Při kopírování vznikají tři vyhotovení účtenky, kde originál zůstává držiteli karty, jedna kopie zůstává prodávajícímu a druhá je předkládána bance k proplacení.

Bankomat je automatizované zařízení sloužící převážně k výběru hotovosti. Použití karty v bankomatu je vždy vázáno na použití PINu. Dnes tyto bankomaty postupně umožňují další způsoby jejich využití, jako např. získání informace o stavu bankovního účtu, vkládání peněz na účet a zadávání jednorázových nebo trvalých příkazů k úhradě.

Platební terminál je elektronické zařízení sloužící k placení elektronickými kartami (kartami vybavenými magnetickým proužkem, nebo chipem). Pracuje v režimu on-line (transakce kartou jsou ověřovány a zúčtovávány v reálném čase, řádově několik vteřin), či off-line (transakce jsou ověřovány z údajů uložených v platebním terminálu a zúčtovány zpravidla jednou denně). Platební terminál je spojen s autorizační a zúčtovací centrálou prostřednictvím datové sítě. V ČR prostřednictvím telefonní linky SPT Telecom, bezdrátovým spojením společnosti Eurotel či Radiomobil, či je propojen vlastním satelitním spojením.

Limit je maximální částka, do jejíž výše může držitel karty čerpat peníze za určité časové období. Limit má dvojí funkci. Za prvé omezuje maximální částku, kterou lze při případném zneužití karty třetí osobou vyčerpat, čímž chrání držitele karty. Za druhé snižuje ztráty banky při případném zneužití karty jejím držitelem. Výše limitu je závislá na bonitě jejího držitele, prvotní výše se stanovuje při vydání karty, později lze její výši změnit. Výše limitu se u karet vydávaných českými bankami pohybuje od 500 Kč za 14 dní až po statisíce Kč týdně. Limit se stanovuje jako denní, týdenní, 14 denní, či měsíční. U tzv. výběrových nebo-li privilege cards, tj. karet vydávaných nejbonitnějším klientům, nemusí být limit vůbec stanoven.

Úvěrový rámec (úvěrový limit) je částka, do jejíž výše může držitel kreditní či charge karty čerpat peníze bez krytí zůstatkem na jeho bankovním účtu. Výše úvěrového rámce je také závislá na bonitě jejího držitele.

5. Historický vývoj

5.1 Historický vývoj ve světě

První platební karta byla vydána v roce 1914 v USA. Vydávat ji začala telefonní a telegrafní společnost Western Union Telegraph Company svým nejbonitnějším klientům. Jednalo se v podstatě o dnešní věrnostní charge kartu. Držitel této karty mohl bez okamžitého placení telefonovat, či zasílat telegramy z poboček této společnosti. Tato karta byla vyrobena z plechu a sloužila jejímu držiteli jako průkaz. Klient místo placení předložil kartu, prodávající vystavil účtenku, držitel karty ji podepsal a prodávající ověřil jeho podpis se vzorem na kartě (nebyl-li na kartě podpis tak zkontroloval jméno klienta na kartě s jeho průkazem totožnosti). V pozdější době musel ještě prodávající zkontrolovat, není-li karta na seznamu neplatných karet. Jednou měsíčně dostal držitel karty soupis provedených telefonátů a odeslaných telegramů, jejich jednotlivé ceny a cenu celkovou, kterou musel v určité lhůtě vyrovnat.

Později začaly obdobnou kartu vydávat další společnosti. V této době vydávala každá společnost své vlastní karty a klient nemohl kartu jedné společnosti použít k placení u jiné společnosti. Společnou vlastností takovýchto společností byla rozsáhlá síť poboček. První karty vydávaly zejména telegrafní, železniční a obchodní společnosti.

Tyto společnosti začaly karty nabízet zejména bohatším klientům, čímž se snažily si takovéto bohatší klienty udržet a také je přinutit k větší útratě, neboť už v té době bylo známo, že když je někomu umožněno platit na úvěr, že utratí více než kdyby platil okamžitě. Pro klienta bylo výhodné, že s sebou nemusel nosit peníze a karty se také staly jakýmsi osvědčením o vyjimečnosti jejich držitele.

Tento způsob placení se v USA velmi rychle rozšířil. Všechny karty ale stále trpěly omezením jejich používání u pouze jedné společnosti. Proto v roce 1950 byla založena společnost Diners Club vydávající univerzální karty. Kartu využívali zejména obchodní

cestující v hotelích, cestovních společnostech a obchodech. V této době také vzniklo placení provize z útraty u obchodníka a poplatek za vydání karty.

V roce 1951 začala karty vydávat new yorská banka Franklin National Bank. V roce 1958 začala pod jménem Bank Americard vydávat platební karty Bank of America. Tato karta byla později přejmenována na „VISA“ a dnes ji vydává mezinárodní bankovní asociace VISA. V roce 1958 byla založena soukromá společnost American Express. V roce 1963 byla založena bankovní asociace Japan Credit Bureau (JCB). Dnešní Eurocard/MasterCard vydávaná dnešní mezinárodní bankovní asociací Europay/MasterCard vznikla v roce 1966.

Dnes banky vydávají některou z karet mezinárodních bankovních asociací (VISA, Europay/MasterCard, JCB) či karty společností American Express či Diners Club či v některých případech vydávají vlastní karty.

5.2 Historický vývoj v České republice

První platební karty u nás začaly vydávat v roce 1989 Slovenská štátna sporiteľňa a Česká státní spořitelna. Tyto karty šly použít pouze k výběru z bankomatů v uzavřené síti dané spořitelny.

V roce 1991 se stala Živnostenská banka členem asociace VISA a začala vydávat její mezinárodní karty. V roce 1992 se členem asociace VISA stala i Česká spořitelna (ČS).

V roce 1991 bylo založeno Mezibankovní sdružení pro platební karty (dnes Sdružení pro bankovní karty (SBK)), jehož členy se stala většina bank mimo ČS. Členové SBK vybudovali postupně v ČR prostřednictvím společnosti I.S.C. MUZO síť pro používání platebních karet členů SBK a ostatních mezinárodně platných platebních karet. V roce 1994 se členem SBK stala i ČS. ČS vybudovala v ČR uzavřenou síť, která zpočátku akceptovala pouze platební karty vydané Českou spořitelnou, později také mezinárodní

karty VISA a od začátku letošního roku akceptuje také mezinárodní karty Eurocard/MasterCard a Maestro a tuzemské VISA, VISA Electron, Eurocard/MasterCard a Maestro vydané ostatními členy SBK.

5.3. Vývoj způsobů používání

Na počátku století byly platební karty používány pouze jako průkaz a podklad k vypsání účtenky. Později se začal používat mechanický snímač (imprinter). V roce 1967 byl instalován první bankomat. Od první poloviny 80.let se k placení využívají také platební terminály.

6. Výhody a nevýhody platebních karet

Platební karty přinášejí všem účastníkům systému mnoho výhod. S nimi ovšem také jisté nevýhody, které jsou ale výhodami převáženy. Přinášejí výhody jak bance, tak držitelé a tak i obchodníkovi. Karty mají také dobrý vliv na stimulaci poptávky, protože držitelé karet dle statistik více utrácejí a u kreditních karet si její držitel může dovolit koupit i to, na co by jinak ihned neměl.

6.1. Výhody pro banku

Banka tímto způsobem může snížit provozní náklady, neboť náklady jsou při elektronizaci bankovních služeb mnohem nižší. Např. KB uvádí úsporu až dvou třetin nákladů při elektronické obsluze oproti obsluze na přepážce. Jiná, americká studie, uvádí náklady při převodu peněz na přepážce ve výši 1,07 USD, prostřednictvím telefonu 0,54 USD, bankomatu 0,27 USD, počítače 0,02 USD a internetu 0,01 USD. Zároveň s elektronizací dojde i ke snížení chyb vzniklých působením lidského faktoru.

Platební karta přináší bance další zdroj dalších příjmů od držitele karty a od obchodníka. Od držitele karty ve formě ročních poplatků za vydání karty, ve formě poplatků za výběr z bankomatu (i když ten zatím každá banka nezaplatňuje) a ve formě úrokového výnosu z úvěrů u kreditních karet (to se v ČR týká zatím pouze ČS; u zahraničních, zejména amerických a britských bank je tato složka příjmu velice podstatná). Od obchodníka dostává banka provizi ze všech transakcí (obvykle 1 až 5 %) a také poplatek z pronájmu elektronického platebního terminálu (pokud mu jej pronajímá banka).

U debetních karet je jednou z výhod další zdroj peněz, které banka může dále zhodnotit (investovat, půjčit, ...). Tento zdroj navíc banku přijde poměrně levně, neboť karta je vydávána k běžnému účtu, který je úročen velice nízkou sazbou.

Další výhodou v konkurenčním světě byla snaha se odlišit a tím přilákat nového zákazníka. To se už dnes ale nedá považovat za moc velkou výhodu, neboť většina bank nabízí velice podobné platební karty za téměř stejných podmínek a tím se konkurence vytrácí.

6.2. Výhody pro držitele karty

Hlavní výhodou je odproštění se od hotovosti, která má řadu nevýhod. Držitel s sebou nemusí nosit nadměrné množství hotovosti na nenadálé výdaje, a když už je náhodou potřebuje, může si je kdykoliv vybrat v nejbližším bankomatu. Peníze z bankovního účtu jsou dostupné 24 hodin denně. Oproti hotovosti také omezuje možnosti ke krádeži.

Držitel mezinárodní karty nemusí složitě získávat peníze ve směnárně, zvláště cestuje-li často a do více zemí. Navíc jsou mu transakce v cizí měně přepočítávány přes výhodnější devizový kurs.

U kreditních karet je výhodou možnost jednoduchého získání úvěru.

Další výhodou je možnost využít speciální služby, s kartou spojené. K prestižnějším kartám jsou standardně připojeny další služby (různé slevy, pojištění, ...), u ostatních karet je většinou lze za příplatek dokoupit. V budoucnu bude také možné některé transakce, jako příkaz k úhradě, informace o stavu účtu, vklad hotovosti na účet a další transakce na běžném účtu, běžně provádět ve speciálních terminálech (i když zejména pro starší občany je to možná nevýhoda).

Za jednu z výhod lze také považovat úročení peněz, které by jinak ležely bez výnosu v peněžence.

6.3. Výhody pro obchodníka

Výhodou pro obchodníka je zvýšení obrátu (některé prameny uvádějí zvýšení obrátu až o 30 %, bohužel však za cenu 1-5 % provize), zrychlení peněžních transakcí a tím i úspora nákladů, vyšší bezpečnost při případném přepadení obchodu, snížení ztrát způsobené přijmutím falešných peněz (pokud obchodník dodrží předepsané náležitosti při autorizaci platby), snížení množství chyb vzniklých lidským faktorem a v neposlední řadě se možnost akceptace karty stává prostředkem konkurenčního boje.

6.4. Nevýhody

Nejpodstatnější nevýhodou je, že i platební kartu lze zneužít a tím okrást banku, držitele, či obchodníka. Další podstatnou nevýhodou je omezenost použití karty, zatím platební karty akceptuje jen malá část obchodníků. Pro držitele karty jsou poměrně nevýhodné poplatky spojené s používáním karty a pro obchodníka povinnost platit provizi. Jednou z nepřímých nevýhod pro držitele je, že z psychologických důvodů utratí peněz více, než by utratil při platbě hotovostí.

7. Druhy bankovních platebních karet

Bankovní karty můžeme rozdělit dle více hledisek. V některé kartě může být obsaženo druhů více (např. reliéfní potisk + elektronické použití).

a) dle způsobu zúčtování

1. předplatní (tzv. elektronická peněženka) - peníze jsou vloženy na kartu ještě před placením (více viz kapitola 9. Elektronická peněženka)

2. debetní - účtovaná částka je stržena z účtu držitele ihned

3. charge - transakce s kartou jsou zúčtovány jednou za určité časové období (zpravidla jednou měsíčně). Držiteli karty je poskytován úvěr, jeho maximální výše je dána dle smlouvy, jde o tzv. úvěrový rámec. Držitel karty pak musí účtovanou částku v určité lhůtě splatit (zpravidla do 20 až 50 dnů, dle smlouvy)

4. kreditní (úvěrová) - podobně jako u charge karty, jsou transakce zúčtovány jednou za určité časové období (zpravidla jednou měsíčně), ale splacení účtované částky lze odložit. Držiteli je v podstatě poskytnut dlouhodobý úvěr. Po obdržení vyúčtování klient musí splatit v určité časové lhůtě (zpravidla do 20 až 50 dnů, dle smlouvy, jedná se zpravidla o bezúročné období) určitou část dluhu (obvykle 5-10%, dle smlouvy), zbytek poté splácí dle smlouvy. Úvěr je revolvingový, po jeho splacení jej může držitel karty čerpat znovu. Ze zbývajících částky (po odečtení již splacené části úvěru) klient platí úrok, který např. u ČS činí 14,5 % p.a.. V případě, že držitel splatí v bezúročném období celou částku, neplatí zpravidla úrok žádný. Bezúročným však není u každé banky, neboť ČS si i v tomto období účtuje úrok, momentálně ve výši 12,5 % p.a..

b) dle způsobu použití

1. bankomatová - pouze k výběru z bankomatů

2. platební - k placení u obchodníků (karta platební je obvykle spojená i s kartou bankomatovou)

c) dle druhu záznamu na kartě

1. karta s reliéfním písmem (embosovaná) - umožňuje placení u obchodníků vybavených imprinterem

2. karta s elektronickým záznamem dat - elektronický záznam dat zprostředkovává identifikaci v bankomatu a v elektronickém platebním terminálu

d) dle druhu média použitého k elektronickému záznamu dat

1. magnetická - tento typ karet je v současnosti nejvíce využíván, ale z důvodu malé paměťové kapacity magnetického záznamu a z důvodu možného jednoduššího zneužití (oproti chipu) se v současné době od tohoto typu upouští a dochází k postupnému přechodu na chip.

2. chipová (tzv. smart card) - tento typ má ze současného pohledu nejlepší výhled do budoucna, neboť chip má oproti magnetickému záznamu mnohem lepší parametry. Paměťová kapacita chipu je mnohem větší, ochrana před možným zneužitím je na mnohem lepší úrovni, chip může mít více funkcí (např. kombinace karty platební a elektronické peněženky) a z důvodu větší kapacity paměti lze u chipu nastavit různé parametry karty a tak umožnit levnější off-line autorizaci transakcí s kartou. Nevýhodou takovýchto karet je asi 2,5 krát vyšší výrobní cena oproti kartám s magnetickým proužkem.

3. laserová - způsob záznamu na toto médium je obdobný jako u CD disků. Výhodou těchto karet je velká kapacita paměti. Nevýhodou je vysoká výrobní cena a omezenost utajení dat na kartě před neoprávněným čtením či pozměňováním. Tento typ záznamu se v praxi ukázal jako špatně využitelný.

e) dle rozsahu využití

1. platná pouze v uzavřené síti jejího vydavatele - tento typ karet byl vydáván zejména v počátcích používání platebních karet, dnes se od uzavřených sítí upouští a sítě jednotlivých vydavatelů se propojují vzájemně, a to zejména z důvodu nižších nákladů na provoz sítě a z důvodu celkového většího rozšíření sítě.

2. platná pouze v tuzemsku

3. platná mezinárodně

f) dle typu držitele

1. osobní - tato karta je vydávána soukromým osobám k jejich bankovnímu účtu a je nepřenosná.

2. firemní (služební, business)- karta je vydávána k firemním účtům, je vystavena na jméno firmy a jméno konkrétní osoby, která s ní bude disponovat. Je také nepřenosná.

g) dle bonitní úrovně (třídy) karty

1. základní - je určena pro nejméně bonitní klientelu, většinou pouze jako elektronická debetní karta (např. VISA Electron, Maestro, VISA Classic)

2. specializovaná, firemní - zpravidla již embosovaná karta vydávaná k firemnímu účtu, ke kartě jsou bez dalšího poplatku připojeny různé nadstandardní služby, např. různé druhy pojištění

3. prestižní (stříbrná, či zlatá) - pro ještě bonitnější klientelu, ke kartě jsou připojeny ještě další přídatné služby, vydání je podmíněno velmi vysokými zůstatky na účtu (řádově statisíce Kč)

4. výběrová - je určena pouze pro velice úzkou skupinu klientů banky, obvykle o ní nelze požádat, banka ji nabízí sama svým nejvíce bonitním klientům

h) dle vydavatele

1. karta vydaná pouze bankou

2. Co-branded card - karta vydaná bankou ve spolupráci s další soukromou firmou, karta opravňuje jejího držitele k různým slevám v síti obchodů této soukromé firmy, na nákladech se podílí banka i soukromá firma

3. Affinity card - karta vydaná bankou ve spolupráci s neziskovou organizací, náklady hradí pouze banka, určité procento z výnosů z použití karet jde této neziskové organizaci či na nějaké dobročinné účely

8. Technologický systém používání bankovních platebních karet

8.1. Účastníci

Systém pro použití platebních karet je poměrně složitý a rozsáhlý. Účastníků systému je několik, někdy však někteří účastníci splývají v jednu osobu.

Při platbě u obchodníka jsou účastníky systému: vydavatel karty, banka držitele karty, držitel karty, obchodník, banka obchodníka, provozovatel sítě, autorizační centrum a clearingové centrum. To platí pro platbu elektronickým terminálem. Při platbě v imprinteru zde není provozovatel sítě a banka obchodníka, autorizační centrum a clearingové centrum jsou zpravidla jedna a tatáž osoba.

Při výběru z bankomatu jsou účastníky transakce: vydavatel karty, banka držitele karty, držitel karty, bankomat, provozovatel bankomatu, banka spravující bankomat, autorizační centrum a clearingové centrum.

8.2. Uskutečnění platby u obchodníka

Průběh transakce lze rozdělit do tří fází: autorizace transakce, přenos provedené transakce do clearingového centra a zúčtování provedených transakcí.

Vlastní transakce probíhá tak, že držitel při placení předloží kartu, či kartu vloží do platebního terminálu. Při platbě v imprinteru obchodník ověří, zda-li karta není na seznamu zakázaných karet, a překračuje-li obnos částku k níž je nutná autorizace, zatelefonuje ještě do autorizačního centra, aby transakce byla povolena. Při platbě v elektronickém platebním terminálu je toto vše provedeno automaticky. Tímto je tedy prověřena oprávněnost držitele karty k jejímu použití a rovněž je ověřeno, zda-li požadovaný obnos je kryt zůstatkem na

účtu (v případě debetní karty) či zda-li částka nepřevyšuje úvěrový rámec (v případě charge a kreditní karty).

Poté držitel karty účtenku podepíše a prodávající zkontroluje shodnost podpisu na účtence s podpisovým vzorem na zadní straně karty. V případě pochybností si prodávající může vyžádat průkaz totožnosti držitele karty.

Obchodník jednou za určité časové období předloží všechny účtenky (při platbě v imprinteru) své bance, která za něj zařídí jejich zúčtování. Při platbě v elektronickém terminálu. Banka obchodníka přičte většinou jednou denně veškeré obnosy na jeho bankovní účet. Z těchto obnosů si však odečte určité procento jako poplatek, který se obvykle pohybuje mezi 1 až 5 % dle typu a rizikovosti daného obchodníka. Tento poplatek poněkud překvapivě platí právě obchodníci. Ovšem podle statistik zákazník platící kartou utratí více peněz než zákazník platící hotově, čímž se obchodníkovi tento poplatek prostřednictvím zvýšeného obrátu vrátí.

Držitel karty obdrží jednou za určité časové období (většinou jednou měsíčně) výpis všech transakcí provedených kartou, který je vhodné co nejdříve zkontrolovat kvůli případné reklamaci.

Zúčtování mezi bankami probíhá jednou denně. Na konci dne provede clearingové centrum zúčtování mezibankovních transakcí všech bank zapojených do dané sítě. V clearingovém centru se spočítají jednotlivé kreditní, či debetní zůstatky zapojených bank a tyto jsou pak prostřednictvím zúčtovací banky vyrovnány tak, aby na konci dne byla všechna salda vyrovnána. Zároveň clearingové centrum provede prostřednictvím pověřené banky zúčtování mezinárodních transakcí.

8.3. Uskutečnění výběru z bankomatu

Výběr z bankomatu je poměrně jednodušší operace. Vlastní výběr zde musí držitel karty provést zcela sám. Veškeré prováděné operace jsou podobné s průběhem operací při platbě v elektronickém platebním terminálu.

Při vlastním výběru vstříčí držitel kartu do příslušného otvoru a na klávesnici natypuje PIN. Bankomat zadané PIN zkontroluje s PINem uloženým na kartě, čímž prověří oprávněnost člověka usilujícího o výběr k manipulování s touto kartou. Poté držitel zadá požadované množství hotovosti. Bankomat zadané údaje ověří v autorizačním centru. Prověří, zda-li karta není na seznamu zakázaných karet a zda-li je vybíraná částka kryta zůstatkem na účtu (v případě debetní karty) či nepřevyšuje úvěrový rámec (v případě charge a kreditní karty). Jsou-li údaje kladně prověřeny, vyplatí bankomat požadovaný obnos. Nejsou-li v pořádku, peníze nevydá a vypíše proč (např. že vybíraná částka převyšuje maximální limit výběru či že částka není kryta zůstatkem na účtu, či úvěrovým rámcem. V případě, že je karta na seznamu zakázaných karet, tak bankomat kartu zadrží. Podobně kartu obvykle zadrží i při třetím špatně zadaném PINu.

Poplatek za výběr platí přímo držitel karty. Ale pouze v případě, že banka držitele výběr z bankomatu zpoplatňuje.

Zúčtování a další průběh transakce probíhá stejně jako při platbě v elektronickém platebním terminálu.

8.4. Možnosti zneužití bankovních platebních karet

V souvislosti s rozvojem výpočetní techniky také došlo ke zvýšení možností zneužití platebních karet. Padělání platebních karet je dle zákonů ČR zakázáno stejně tak, jako padělání hotových peněz. To ovšem této činnosti zcela nezabrání, proto se vydavatelé karet

snaží o neustálé zdokonalování ochrany karet před možným zneužitím. Tím se jejich zneužití stává stále těžším. Nelze mu však zcela zabránit.

Karta může být zneužita jejím držitelem či jinou třetí osobou. Proti zneužití držitelem se vydavatelé chrání omezením vydávání pouze určitým klientům, omezováním maximální výše transakcí a on-line autorizací. Proti zneužití třetí osobou pak neustálým zdokonalováním systému a zdokonalováním platebních karet samotných. Proto také v poslední době vydavatelé přecházejí z karet s magnetickým proužkem ke kartám s chipem, které z hlediska zneužití skýtají stále menší možnosti.

Jeden z případů možného nebezpečí vzniká při ztrátě či krádeži karty. Jedinou obranou před zneužitím pak je neprodlené ohlášení ztráty či krádeže bance, vydavateli, či jiné pověřené společnosti. Ta pak kartu dá na tzv. stoplist a zakáže veškeré transakce s kartou. Při tom všem však vzniká určitá prodleva, kdy lze kartu zneužít, neboť např. při placení u obchodníka je zpravidla vyžadován k autorizaci pouze podpis. Za uvedení na stoplist držitel karty platí poplatek. Po nahlášení ztráty či krádeže držitel karty za kartou provedené transakce ještě nějaký čas ručí. Doba ručení a výše ručení je u různých bank různá, rovněž poplatek za uvedení na stoplist je různý, nejnižší je u karet elektronických a nejvyšší u mezinárodních embosovaných karet.

Např. u KB ručí držitel karty American Express do výše 2 000 Kč, u ostatních karet do výše 5 000 Kč. V případě, že při transakci bylo použito PIN, ručí držitel za transakci zcela. Poplatek za stoplistaci karty American Express u KB je nulový, u elektronických karet je 100 Kč a u mezinárodních embosovaných karet VISA a Eurocard/MasterCard je 4 000 Kč.

U ČS ručí držitel za transakce u obchodníků v celé jejich výši do konce dne v němž byla ztráta nahlášena a u transakce v bankomatu ještě celý další den. Poplatek za stoplistaci je u tuzemských karet 300 Kč, u mezinárodních 500 Kč a u debetních VISA Classic a VISA Business 3 500 Kč.

9. Způsoby použití bankovních platebních karet

Možnosti použití platebních karet se v posledních několika letech stále rozšiřují a je možné očekávat, že platební karty budou získávat další funkce. Následující výčet popisuje stávající možné použití. Některé karty však nelze použít všemi uvedenými způsoby. Většinu karet lze použít pouze několika z níže uvedených způsobů.

9.1. Výběr hotovosti z bankomatu

Tuto funkci mají až na malé výjimky všechny platební karty. Na celém světě je v současné době v provozu více než 600 000 bankomatů. V ČR je dle posledních údajů 1387 bankomatů, z toho 851 provozuje ČS a zbývajících 536 je ve vlastnictví ostatních bank. Výběr z tuzemského bankomatu některé banky zpoplatňují, některé ne.

Např. držitel karty vydané ČS za výběr z bankomatu ČS zaplatí 2 Kč (platí od 1.4. 1999, předtím výběr zpoplatněn nebyl) a za výběr z bankomatu jiné tuzemské banky zaplatí 20 Kč + 0,5 % z vybírané částky. Držitel karty KB neplatí za výběr z bankomatu v tuzemsku žádný poplatek. U jiných bank jsou např. první dva výběry v měsíci bez poplatku a další výběry již jsou zpoplatněny (např. u Expandia banky).

Výběr z bankomatu v zahraničí zpoplatňují všechny české banky.

Např. klient ČS zaplatí 100 Kč + 0,5 % z vybírané částky a dále konverzní poplatek ve výši 0,5, nebo 1 % u všech VISA karet. U karet Maestro se konverzní poplatek nevybírání. Klient KB zaplatí za výběr 1 % z vybírané částky (min. 100 Kč).

9.2. Výběr na přepážce - Cash advance

Cash advance je druh služby používaný k získání hotovosti. Na pobočkách bank označených službou Cash advance lze na přepážce po předložení karty získat hotovost. Výdej hotovosti zde zprostředkovává bankovní pracovník. Získání hotovosti touto formou většina českých bank zpoplatňuje.

Např. klient ČS zaplatí za výběr u tuzemské banky 20 Kč + 0,5 % z vybírané částky a v zahraničí 100 Kč + 0,5 % z vybírané částky + konverzní poplatek ve výši 0,5, nebo 1 %. Klient KB zaplatí za stejnou službu při výběru v tuzemsku 1 % z vybírané částky (min. 30 Kč) a v zahraničí u karty American Express 500 Kč a u ostatních karet 1,7 % z vybírané částky (min. 200 Kč).

9.3. Imprinter

Platba v imprinteru je umožněna pouze pro embosované karty a je tedy určena zejména pro bonitnější klientelu. V souvislosti s rozvojem výpočetní techniky se toto použití bude omezovat. Výhodou pro obchodníka jsou v tomto případě nižší provozní náklady, neboť imprinter je oproti elektronickému terminálu mnohem levnější a obchodník rovněž ušetří na telekomunikačních poplatcích. Nevýhodou je pak papírování, neboť obchodník musí bance předkládat všechny účtenky k proplacení osobně (oproti platbě v elektronickém terminálu). Držitel karty při tomto způsobu použití neplatí žádný poplatek. Poplatek zde platí obchodník.

9.4. Platební terminál

Platební terminál je modernější forma pro placení u obchodníka. Je určen pro elektronické karty.

Na celém světě je cca 29 mil. obchodních míst akceptujících k placení bankovní platební karty předních vydavatelů, v ČR cca 20 000. Obchodním místem jsou myšlena místa s platebním terminálem, či imprinterem.

9.5. MOTO transakce

MOTO (Mail Order Telephon Order) transakce je nákup prostřednictvím telefonní, poštovní či faxové objednávky. Držitel karty si u zásilkové společnosti umožňující placení kartou objedná nějakou službu či zboží. Placení provede pomocí platební karty. Při objednávce nahlásí jméno držitele karty, číslo karty a datum platnosti karty. Obchodník dané údaje ověří telefonickým dotazem v autorizačním centru, zboží zašle držiteli karty a daný obnos se držiteli karty strhne z jeho bankovního účtu. Tento způsob použití je rozšířený zejména v USA.

9.6. Placení na internetu

Placení na internetu je obdobné jako MOTO transakce. V první fázi byly tyto dva způsoby totožné. Později byla tato technologie vylepšena. Dnes jsou údaje o držiteli, čísle a době platnosti karty kódovány. V ČR v současné době probíhá pilotní projekt tohoto způsobu placení pomocí technologie SET. Technologie SET byla vytvořena společně oběma největšími vydavateli bankovních platebních karet. SET spočívá v tom, že držitel karty (objednávající) zašle údaje o držiteli, čísle a době platnosti karty v zašifrované formě. Tuto zašifrovanou objednávku přijme obchodník, k ní přidá další údaje o sobě + placenou částku a toto zašle opět po internetu do autorizačního centra (celý postup je obdobný jako při platbě v elektronickém terminálu). Je-li transakce autorizačním centrem povolena, zašle obchodník zboží objedávajícímu a účtovaná částka je dána na vrub držitelova bankovního účtu.

Výhodou technologie SET je, že veškeré údaje jsou po internetu posílány v zašifrované formě. Obchodník se nikdy nedozví stav klientova účtu a ani číslo karty a dobu její platnosti a zároveň banka se nikdy nedozví, co si držitel karty objednal. Nevýhodou je, že i tuto technologii může zneužít třetí osoba k vlastnímu obohacení.

9.7. Ostatní speciální způsoby použití karty

Budoucnostním trendem při používání bankovních služeb je neustálá automatizace veškerých bankovních činností. Klient banky je nenásilnou formou (prostřednictvím výhodnějších nižších, či vůbec žádných poplatků) nucen tyto služby využívat. V některých, většinou zatím pouze zahraničních bankách, lze využívat speciální automatická zařízení sloužící k vkládání hotovosti na běžný účet či k zadávání jednorázových, nebo trvalých příkazů k úhradě z bankovního účtu. Platební karta zde zajišťuje identifikaci a oprávněnost disponování s bankovním účtem. Tento trend je možné vysledovat zejména v Japonsku, kde vkládání hotovosti na bankovní účet úspěšně funguje. Banky do těchto automatizovaných činností vkládají velké naděje, neboť jim to umožní snížit náklady.

10. Elektronická peněženka

10.1. K čemu a jak slouží elektronická peněženka

Elektronická peněženka je ve své podstatě podobná chipové platební kartě. Je používána k placení častěji se opakujících menších částek (jako např. za noviny, jízdenky MHD, vstupenky a podobné, méně nákladné zboží a služby). Používání elektronických peněženek je v současné době v rané fázi vývoje. V Evropě je v současnosti testováno asi 20 pilotních bankovních projektů jejího použití (včetně třech projektů, provozovaných v ČR). Použití testuje téměř každá banka jako svůj vlastní projekt, když provozuje uzavřenou síť, kde akceptuje pouze jí vydané elektronické peněženky. Současné projekty zatím umožňují

použití pouze jedné měny v peněžence, a proto jsou tyto pilotní projekty provozovány pouze v tuzemských sítích.

Elektronická peněženka je chipová karta obsahující finanční obnos, který na ni byl převeden ve speciálním terminálu. Peněženka může být rozdělena na dvě části, kde při placení menší částky nemusí být použito PIN a při placení vyšší částky musí její držitel ještě natypovat PIN.

Technologický systém použití začíná nabitím ve speciálním terminálu. Držitel karty kartu nabije převodem peněz ze svého bankovního účtu. Těmito penězi je karta nabita a zároveň banka tyto peníze převede z bankovního účtu držitele karty na tzv. float account. Když držitel kartu použije, je mu obnos odečten z hodnoty uložené na kartě a zároveň je tento obnos převeden z float accountu na účet obchodníka. Držitel karty nedostává žádný výpis uskutečněných transakcí. Stavba chipu ale umožňuje uložení až třiceti posledních transakcí, které si její držitel může překontrolovat v platebních či nabíjecích terminálech.

10.2. Druhy provozovaných systémů

V současné době provozované systémy jsou v zásadě dvojího druhu, systém s centrální kontrolou a evidencí všech uskutečněných transakcí a systém decentralizovaný.

Příkladem systému s centrální kontrolou a evidencí je např. portugalský systém MEP. V tomto systému jsou veškeré transakce zúčtovávány na základě údajů od obchodníků, které se poté archivují. Systém umožňuje provádět průběžnou kontrolu a umožňuje i zrestaurovat stav peněženky v případě ztráty.

Příkladem decentralizovaného systému je např. elektronická peněženka Mondex. V tomto systému neexistuje žádná přímá evidence a ani kontrola provedených transakcí. Tvůrce systému předpokládá, že systém je natolik zabezpečený, že se do něj nemohou zapojit padělané peněženky. Transakce jsou zúčtovávány přímo mezi obchodníkem a

zákazníkem. Obchodník má v platebním terminálu vloženu vlastní elektronickou peněženku a veškeré platby jsou převáděny přímo z peněženky do peněženky. Obchodník svoji peněženku může opět použít k dalšímu placení, nebo může finanční částku z peněženky prostřednictvím speciálních terminálů převést na své bankovní konto.

Všechny současné systémy jsou však zatím ve stádiu vývoje a jejich masové univerzální používání lze teprve očekávat.

10.3. Problémy spojené s centrální bankou

Elektronická peněženka by v budoucnu mohla zcela nahradit hotovost, což by mohlo, zejména u decentralizovaného systému, mít neblahé důsledky pro činnost centrálních bank. Protože elektronická peněženka je v podstatě pouze jiná forma hotovosti, měla by být pod dohledem centrální banky. A to zejména proto, aby nedošlo ke zhroucení platebního systému, aby centrální banka měla dostatek statistických informací nutných k rozhodování a aby měla dostatek možností, jak systém ovlivnit. Toto vše lze zrealizovat prostřednictvím komerčních bank, neboť centrální banka může prostřednictvím svých nařízení a bankovního dohledu vše kontrolovat. Proto se centrální banky shodly, že vydávání elektronických peněženek by mělo být povoleno pouze bankám a nikomu jinému.

11. Mezinárodní vydavatelé bankovních platebních karet

11.1. American Express

Společnost American Express je soukromá společnost, vydávající karty pro bonitnější klientelu. American Express byla založena již v roce 1841 jako přepravní společnost a od roku 1958 začala vydávat platební karty. Dnes společnost vydává platební karty a provozuje síť 1700 cestovních kanceláří po celém světě.

Společnost vydává v ČR prostřednictvím KB tři druhy mezinárodních karet (dle bonity a náročnosti klienta) American Express Card jako základní kartu, American Express Company Card pro firmy a American Express Gold Card pro nejnáročnější. Ve světě je karta vydávána i jako kreditní, u KB pouze jako debetní. V ČR vydává plnohodnotné karty American Express ke korunovým účtům pouze KB. Některé ostatní banky je vydávají také, ale veškeré transakce jsou držiteli účtovány v USD.

S kartami American Express je spojena řada doplňkových služeb (cestovní pojištění standardně i u základní karty).

Na celém světě je vydáno cca 42,7 mil. karet American Express, v ČR cca 18 tis.. Ve světě je k dispozici cca 5 mil. obchodních míst, v ČR cca 5 tis.. Bankomatů je světě k dispozici cca 190 tis. a v ČR cca 300.

Celková hodnota transakcí uskutečněných kartami American Express dosáhla v roce 1997 130 miliard USD.

11.2. Diners Club

Diners Club je soukromá společnost vydávající platební karty nejdéle, již od roku 1950. Co do celkového počtu, je karta Diners Club nejméně rozšířenou kartou. V kategorii bonitnějších klientů však společně s kartami American Express a JCB zaujímá pevné místo.

Od 1.1.1999 má společnost Diners Club pobočku v Praze. V ČR vydává karty Diners Club Bank Austria Creditanstalt. Vydávání zprostředkovává také Živnostenská banka, která vydává dva druhy mezinárodních karet, osobní Personal Card a služební Corporate Card. Vydávání se chystá zavést také ČS.

V ČR je vydáno 41 karet Diners Club. Ve světě je k dispozici cca 3 mil. obchodních míst, v ČR cca 8 tis. K výběru hotovosti bylo v roce 1997 na celém světě k dispozici asi 65 tis. bankomatů. V ČR není k dispozici žádný bankomat.

11.3. Europay/MasterCard

Europay/MasterCard je mezinárodní bankovní asociace. Vznikla postupným sloučením společností MasterCard, Eurocard, eurocheque a Cirrus. Každý vydavatel karty Eurocard/MasterCard je zároveň členem asociace. Asociace má nyní asi 23 000 členů. Asociace je se společností VISA ve světě nejvíce rozšířenou společností.

Nabídka produktů je velmi široká a je určena pro klienty od nejméně majetných až po velice bonitní klienty. Základní nabídka, kterou nabízejí téměř všechny české banky sestává z elektronické karty Maestro/Cirrus, Eurocard/MasterCard Standard, Eurocard/MasterCard Business a Eurocard/MasterCard Gold.

Na celém světě je vydáno více než 350 mil. karet Eurocard/MasterCard, v Evropě cca 213 mil. (160 mil. debetních a 53 mil. charge/kreditních) a v ČR cca 91 tis. (tento údaj se však bude velice měnit, neboť od poloviny roku bude ČS zdarma vyměňovat karty Variant, kterých je cca 340 tis., za karty Eurocard/MasterCard). Na světě je k dispozici cca 16,2 mil. obchodních míst, v Evropě cca 4 mil. a v ČR cca 20 tis. Bankomatů je na světě k dispozici cca 464 tis., v Evropě cca 214 tis. a v ČR 1356. V Evropě je k dispozici cca 159 tis. přepážek Cash Advance, v ČR 1032.

Maestro karet je vydáno cca 247 mil. na celém světě, v Evropě cca 132 mil. a v ČR cca 353 tis. (v ČR se počet Maestro karet bude také velice měnit, neboť je ČS začala letos vydávat a jen za první dva měsíce jich vydala přes 100 000). Obchodních míst je k dispozici cca 3,8 mil. na světě, cca 2 mil. v Evropě a cca 3 tis. v ČR. Bankomatů je k dispozici cca 462 tis. na celém světě, cca 212 tis. v Evropě a 1356 v ČR.

Celková hodnota transakcí uskutečněných kartami asociace Europay/Mastercard dosáhla v roce 1998 650 miliard USD.

11.4. Japan Credit Bureau

JCB je společnost vlastněná několika japonskými bankami. Byla založena roku 1961. Původně byla rozšířena pouze v Japonsku. Za hranice Japonska se rozšířila až od roku 1981.

Na celém světě je vydáno cca 38 mil. karet JCB, v ČR žádná. Ve světě je k dispozici cca 5,3 mil. obchodních míst a v ČR cca 9 tis.. Bankomatů bylo v roce 1992 k dispozici cca 150 tis.. V ČR není k dispozici žádný bankomat.

Celková hodnota transakcí uskutečněných kartami JCB dosáhla v roce 1998 36 miliard USD.

11.5. VISA

VISA je mezinárodní bankovní asociace. Každý vydavatel VISA karet se zároveň stává členem asociace. V současnosti má asociace VISA přes 21 000 členů. Karty mezinárodní asociace VISA jsou nejrozšířenějšími kartami ve světě i v ČR (v ČR zejména zásluhou ČS).

Nabídka karet je stejně jako u společnosti Europay/MasterCard velmi široká, zahrnuje karty pro nejméně až po nejvíce bonitní klienty. Základní nabídku karet VISA od českých bank tvoří elektronická VISA Electron, VISA Classic, VISA Business a VISA Gold. V ČR jsou jedinými kreditními a charge kartami karty VISA vydávané ČS, ostatní banky nabízí všechny své karty pouze jako debetní.

Na celém světě je vydáno cca 650 mil. karet VISA, v ČR cca 52 tis.. Ve světě je k dispozici cca 16 mil. obchodních míst, v ČR cca 20 tis.. Bankomatů je na světě k dispozici cca 480 tis. a v ČR 1387. V celém světě je k dispozici cca 387 tis. poboček Cash Advance.

Na celém světě je vydáno cca 71 mil. karet VISA Electron, v ČR cca 741 tis.. V ČR je k dispozici cca 5 tis. obchodních míst. Bankomatů je v ČR k dispozici 1387.

Celková hodnota transakcí uskutečněných kartami asociace VISA dosáhla v roce 1998 1 300 miliard USD, což je téměř o 50 % více než dosáhly všechny ostatní systémy dohromady.

12. Nabídka platebních karet předních českých bank

Nabídka platebních karet českých bank je poměrně rozsáhlá. Bank nabízejících platební karty je přes 20. Proto jsou v tabulkách a komentářích zohledňovány pouze nejvýznamnější bankovní vydavatelé, jako hlavně ČS, KB a IPB (pořadí dle množství vydaných karet).

12.1. Česká spořitelna

Česká spořitelna nabízí karty vlastní a karty společnosti VISA a od letošního roku také karty Eurocard/MasterCard a Maestro. ČS provádí různé stimulační akce na podporu výdeje karet, např. nezaplatňuje vydání první karty VISA Electron (je-li o ni požádáno do 90 dnů od založení účtu), dále např. v dubnu letošního roku v rámci zavádění nové karty nabízela kartu Maestro bez poplatku (po splnění určitých podmínek). ČS má v ČR exkluzivitu na vydávání charge a kreditních karet. ČS ale neposkytuje bezúročné období. U kreditních karet je při měsíčním vyúčtování držitel karty vyzván ke splacení alespoň 10 % z celkové částky. Pokud částku splatí celou, platí úrok ve výši 12,5 % p.a. Pokud splatí

méně než 100 %, platí ze zbývajících dlužných částek úrok 14,5 % p.a.. Úrok u charge karet činí 12,5 % p.a..

ČS má v současné době vydáno přes 1,5 mil. karet (údaj z konce února 1999).

Poplatky za vydání a používání karet jsou součástí přílohy.

ČS v současné době nabízí:

a) vlastní karty:

- tuzemská bankomatová karta Trend
- tuzemská debetní embosovaná karta ČS Variant

b) tuzemské debetní karty:

- VISA Electron
- Eurocard/MasterCard Variant

c) mezinárodní debetní karty:

- Maestro
- VISA Classic
- VISA Business

d) mezinárodní charge karty:

- VISA Business
- VISA Gold

d) mezinárodní kreditní karty:

- VISA Classic
- VISA Gold

Všechny karty umožňují výběr z bankomatu (karta Trend a ČS Variant pouze z bankomatů ČS); všechny karty, mimo karty Trend, umožňují placení v elektronických platebních terminálech; všechny karty, mimo karty Trend, umožňují službu Cash Advance; karty ČS Variant, Eurocard/MasterCard Variant a VISA Classic, Business a Gold umožňují platit v imprinteru.

V ceně karet VISA Electron, ČS Variant a Eurocard/MasterCard Variant je zahrnuto základní pojištění pro případ smrti nebo trvalých následků. V ceně karty VISA Classic je zahrnuto cestovní pojištění na pobyt v zahraničí na 90 dnů. V ceně karet VISA Business a VISA Gold je zahrnuto cestovní pojištění na pobyt v zahraničí na 90 dnů a členství v mezinárodní organizaci IAPA, které jejího člena opravňuje ke slevám např. ve vybraných hotelích či autopůjčovnách.

12.2. Komerční banka

Komerční banka nabízí karty American Express, Eurocard/MasterCard a VISA. KB nabízí karty jako jednotlivé produkty, nebo nabízí soubory mezinárodních karet, a to vždy v kombinaci Eurocard/MasterCard a VISA. KB také ještě vloni nabízela možnost vydání jedné karty ke dvěma účtům (korunovému a devizovému). Transakce uskutečněné v měně devizového účtu byly strženy z devizového účtu, ostatní z korunového. Výhodou bylo, že držitel karty nemusel při platbě v měně devizového účtu platit konverzní poplatky. Tuto možnost ale využilo pouze velmi malé procento držitelů karet, proto KB tuto službu zrušila.

Komerční banka má vydáno přes 350 tisíc karet (údaj z ledna 1999).

Poplatky za vydání a používání karet jsou součástí přílohy.

KB v současné době nabízí:

a) tuzemské karty:

- VISA Electron
- Maestro
- Unikarta Eurocard/MasterCard

b) mezinárodní debetní karty:

- Maestro

- VISA Electron
- Inter Card VISA
- Inter Card Eurocard/MasterCard
- VISA Business
- Eurocard/MasterCard Business
- VISA Gold
- Eurocard/MasterCard Gold
- American Express Card
- American Express Company Card
- American Express Gold Card

c) mezinárodní debetní Co-branded karty:

- Fisher Card Plus Eurocard/MasterCard

d) soubory mezinárodních debetních karet:

- Inter Card VISA + Inter Card Eurocard/MasterCard
- VISA Business + Eurocard/MasterCard Business
- VISA Gold + Eurocard/MasterCard Gold

Všechny karty umožňují výběr z bankomatu; všechny karty umožňují placení v elektronických platebních terminálech; všechny karty umožňují službu Cash Advance; karty Inter Card, Business a Gold a všechny karty American Express umožňují platit v imprinteru.

V ceně karet Inter Card je zahrnuto úrazové pojištění Interpo Plus, karet Business a Gold úrazové pojištění Comfort Plus a Mobile a členství v organizaci IAPA.

V ceně karty American Express Card je zahrnuto základní úrazové pojištění, základní cestovní pojištění a základní pojištění právních výdajů (zároveň se vztahuje na rodinné příslušníky), u American Express Company Card kompletní pojištění cestovní, úrazové, právních výdajů, odpovědnosti ad. a členství v Executiv Club International (umožňuje vstup do vybraných klubů a různé slevy) a u American Express Gold Card zahrnuje kompletní pojištění cestovní, úrazové, právních výdajů, odpovědnosti ad. (zároveň se

vztahuje na rodinné příslušníky) a členství v Executiv Club International a v Priority Pass (umožňuje vstup do speciálních letištních salónků).

Dále KB vydává společně s firmou Fisher Co-branded kartu „Fisher Card Plus Eurocard/MasterCard“. Cena karty je 1290 Kč (stejná karta Eurocard/MasterCard, vydávaná bez spojení s Fisherem, stojí 600 Kč). Karta opravňuje k různým slevám poskytovaným firmou Fisher. U této karty je také zvýšený limit pro čerpání peněz při platbě u firmy Fisher, a to ve výši 100 000 Kč (oproti základním 50 000 Kč při platbě jinde).

12.3. Investiční a Poštovní banka

Investiční a Poštovní banka nabízí 3 základní druhy karet VISA, 3 základní druhy karet Eurocard/MasterCard, kartu VISA Electron a kartu Maestro/Cirrus. IPB tyto karty vydává jednotlivě. Dále vydává soubory 2 karet, vždy v kombinaci VISA + Eurocard/MasterCard. IPB také vydává jednu Co-branded kartu.

Investiční a Poštovní banka má vydáno přes 200 tisíc karet (včetně poštovní spořitelny).

Poplatky za vydání a používání karet jsou součástí přílohy.

IPB v současné době nabízí:

a) tuzemské karty:

- Maestro
- Eurocard/MasterCard Standard

b) mezinárodní debetní karty:

- Maestro
- VISA Electron
- VISA Classic
- Eurocard/MasterCard Standard

- VISA Business
- Eurocard/MasterCard Business
- VISA Gold
- Eurocard/MasterCard Gold

c) mezinárodní debetní Co-branded karty:

- Eurocard/MasterCard IPB - ABA

d) soubory mezinárodních debetních karet:

- VISA Classic + Eurocard/MasterCard Standard
- VISA Business + Eurocard/MasterCard Business

Všechny karty umožňují výběr z bankomatu; všechny karty umožňují placení v elektronických platebních terminálech; všechny karty umožňují vybírat hotovost prostřednictvím přepážek Cash Advance a všechny karty, mimo karet Maestro a VISA Electron, umožňují platit v imprinteru.

V ceně všech karet, mimo VISA Electron a Maestro, je pojištění léčebných výloh pro cestu do zahraničí. V ceně karet VISA Gold a Eurocard/MasterCard jsou další doplňkové služby.

Dále IPB vydává Co-Branded kartu společně se společností ABA (motoristická společnost, poskytuje pomoc motoristům v nouzi). Tato karta má všechny funkce mezinárodní karty Eurocard/MasterCard Standard. Karta opravňuje jejího držitele ke slevě při využití služeb společnosti ABA. V ceně karty je zahrnuto cestovní pojištění. Vydání karty je zpoplatněno částkou 1050 Kč. Stejná, obyčejná (ne Co-Branded) karta stojí 640 Kč.

13. Závěr

Bankovní karty jsou zatím využívány pouze menší částí obyvatelstva, navíc většinou pouze k výběru hotovosti. Možnosti použití karet se však stále rozrůstají a již nyní je lze v ČR použít na asi 20 000 obchodních místech.

V České Republice je nyní vydáno přes 2 mil. bankovních platebních karet. Podle průzkumu agentury Sofres-Factum, provedené v roce 1998, vlastní bankovní platební kartu asi 17% obyvatelstva ČR. Lze očekávat, že počet vydaných karet bude stále narůstat.

Nabídku platebních karet českých bank již lze srovnat s nabídkou zahraničních bank. Zatím v nich však, nepočítám-li ČS, chybí karty charge a karty kreditní.

Celý obor platebních karet je velmi rozsáhlý. Platební karty jako takové nevydávají jen banky, ale i různé soukromé firmy. Karty mezinárodních asociací VISA a Europay/MasterCard vydávají svým členům také družstevní spořitelny.

Karty předplatní (vybavené chipem) vydává stále více soukromých firem (telefonní karty, CCS, Shell, různé elektronické peněženky ad.). Tyto karty jsou často navíc zvýhodněny různými slevami. Konkurence mezi vydavateli karet bude tedy stále stoupat. Nevýhodou málo rozšířených uzavřených systémů je však jejich velká nákladnost, proto lze předpokládat, že malé systémy se budou slučovat, či se budou včleňovat do větších, často multinárodních systémů.

Platební karty mají už teď svou pevnou pozici, kterou si v budoucnu mohou maximálně ještě zlepšit.

14. Seznam literatury

- Ing. Juřík, Pavel: Svět platebních karet. 1.vydání. Radix. Praha 1995.
- Miháliková, Anna: Platobné karty. 1.vydání. Elita. Bratislava 1992.
- Ing. Roudný, Jiří; Ing. Zátka, Milan: Plastiková karta. 1.vydání. Tesla VÚST. Praha 1991.
- Dvořák, Petr: Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty. 1.vydání. Linde. Praha 1999.
- Bankovníctví. Economia. Praha 1998.
- Bankovníctví. Economia. Praha 1999.
- Ekonom. Economia. Praha 1998.
- Mladá fronta Dnes. MAFRA. Praha 1998.
- Mladá fronta Dnes. MAFRA. Praha 1999.
- Profit. Ringier ČR. Praha 1997.
- Profit. Ringier ČR. Praha 1998.
- Magazín Komerční banky. Komerční banka. Praha 1999.
- www.csas.cz [Internetový server České spořitelny]
- www.csob.cz [Internetový server Československé obchodní banky]
- www.ipb.cz [Internetový server Investiční a Poštovní banky]
- www.koba.cz [Internetový server Komerční banky]
- www.americanexpress.com [Internetový server společnosti American Express]
- www.europay.com [Internetový server asociace Europay]
- www.jcb.co.jp/eng/ [Internetová adresa společnosti Japan Credit Bureau]
- www.mastercard.com [Internetový server asociace MasterCard]
- www.visa.com [Internetový server asociace VISA]

15. Seznam příloh

Příloha č.1 - Poplatky spojené s bankovními platebními kartami vybírané předními tuzemskými bankami

Příloha č.2 - Počty vydaných bankovních platebních karet

Příloha č.3 - Počty míst akceptujících bankovní platební karty

Příloha č.1 - Poplatky spojené s bankovními platebními kartami
vybírané předními tuzemskými bankami

	Výběr z bankomatu		
	v tuzemsku		v zahraničí
	z bankomatu stejně banky	z bankomatu jiné banky	
ČS	2 Kč	20 Kč + 0,5 %	100 Kč + 0,5 %
ČSOB	0 Kč	0 Kč	2,5 % (min. 70 Kč)
IPB	0 Kč	0 Kč	80 Kč + 0,5 %
KB	0 Kč	0 Kč	1 % (min. 100 Kč)
Union banka	0 Kč	0 Kč	2,5 % (min. 75 Kč)

	Cash advance		
	v tuzemsku		v zahraničí
	na pobočce stejné banky	na pobočce jiné banky	
ČS	20 Kč + 0,5 %	20 Kč + 0,5 %	100 Kč + 0,5 %
ČSOB	0 Kč	2,5 % (min. 70 Kč)	2,5 % (min. 70 Kč)
IPB	0 Kč	100 Kč + 0,5 %	180 Kč + 0,5 %
KB	1 % (min. 30 Kč)	1 % (min. 30 Kč)	1,7 % (min. 200 Kč)
Union banka	5 Kč	1 % (min. 30 Kč)	1,25 % (min. 175 Kč)

	Vydání tuzemské karty (roční poplatky)				
	bankomatová	Eurocard / MasterCard	Maestro	VISA	VISA Electron
ČS	170 Kč	160 Kč	x	x	100 Kč
ČSOB	x	350 Kč	75 Kč	350 Kč	75 Kč
IPB	x	600 Kč	350 Kč	x	x
KB	x	450 Kč	x	x	200 Kč
Union banka	x	274 Kč	x	x	x

(x značí, že banka daný typ karty nevydává)

Vydání mezinárodní karty (roční poplatky) - 1. část					
	American Express	Eurocard / MasterCard Standard	Eurocard / MasterCard Business	Eurocard / MasterCard Gold	Maestro
ČS	x	x	x	x	150 Kč
ČSOB	x	1 000 Kč	2 500 Kč	4 500 Kč	250 Kč
IPB	x	640 Kč	2 600 Kč	5 500 Kč	350 Kč
KB	800 - 6 000 Kč	600 Kč	3 500 Kč	5 000 Kč	300 Kč
Union banka	x	702 Kč	2 134 Kč	3 778 Kč	180 Kč

Vydání mezinárodní karty (roční poplatky) - 2. část				
	VISA Classic	VISA Business	VISA Gold	VISA Electron
ČS	750 Kč	1 700 Kč	2 500 Kč - 5 000 Kč	x
ČSOB	1 000 Kč	2 500 Kč	4 500 Kč	250 Kč
IPB	640 Kč	2 600 Kč	5 500 Kč	60 Kč
KB	600 Kč	3 500 Kč	5 000 Kč	300 Kč
Union banka	x	x	x	x

(x značí, že banka daný typ karty nevydává)

Stoplistace karty - 1. část				
	American Express	Eurocard / MasterCard tuzemská	Eurocard / MasterCard mezinárodní	Maestro
ČS	x	300 Kč	x	500 Kč
ČSOB	x	200 - 2000 Kč	200 - 2000 Kč	200 - 2000 Kč
IPB	x	100 či 400 Kč	1 500 Kč	100 Kč
KB	0 Kč	350 Kč	4 000 Kč	100 Kč
Union banka	x	130 Kč	2 000 Kč	35 Kč

Stoplistace karty - 2. část			
	VISA tuzemská	VISA mezinárodní	VISA Electron
ČS	500 Kč	500 Kč	300 Kč
ČSOB	200 - 2000 Kč	200 - 2000 Kč	200 - 2000 Kč
IPB	x	1 500 Kč	100 Kč
KB	x	4 000 Kč	100 Kč
Union banka	x	x	x

(x značí, že banka daný typ karty nevydává)

Příloha č.2 - Počty vydaných bankovních platebních karet

Počty vydaných bankovních karet (údaje z konce roku 1998)								
	American Express	Eurocard / MasterCard	Maestro	VISA	VISA Electron	Diners Club	JCB	Celkem
ČR	17 985	91 tis.	353 tis.	52 tis.	741 tis.	41	0	2 mil.
Evropa		213 mil.	132 mil.					
Svět celkem	42,7 mil.	350 mil.	247 mil.	650 mil.	71 mil.		38 mil.	1 400 mil.

Počty vydaných bankovních karet (údaje z konce roku 1998)									
	American Express	Eurocard / MasterCard	Maestro	VISA	VISA Electron	Diners Club	JCB	Ostatní	Celkem
ČS	0	0	0	16 tis.	660 tis.	0	0	644 tis.	1,3 mil.
KB	17 985	42 237	160 tis.	18 tis.	36 tis.	0	0	0	343 tis.
ČR	17 985	90 981	353 tis.	52 tis.	741 tis.	41	0		1,9 mil.

Počty bankovních karet vydaných ČS (údaje z konce února 1999)								
Eurocard / MasterCard	Maestro	VISA Classic	VISA kreditní	VISA Business + Gold	VISA Electron	banko-matová Trend	ČS Variant	Celkem
2 tis.	170 tis.	12 tis.	4 tis.	1 tis.	720 tis.	281 tis.	280 tis.	1,5 mil.

Příloha č.3 - Počty míst akceptujících bankovní platební karty

Počty obchodních míst akceptujících karty (údaje z konce roku 1998)								
	American Express	Eurocard / MasterCard	Maestro	VISA	VISA Electron	Diners Club	JCB	Celkem
ČR	4 828	19 844	2 770	20 050	4 719	7 823	9 324	21 tis.
Evropa		4 mil.	2 mil.					
Svět celkem	5 mil.	16,2 mil.	3,8 mil.	16 mil.		3 mil.	5,3 mil.	29 mil.

Počty bankomatů akceptujících karty (údaje z konce roku 1998)								
	American	Eurocard / MasterCard	Maestro	VISA	VISA Electron	Diners Club	JCB	Celkem
ČR	277	1 356	1 356	1 387	1 387	0	0	1 387
Evropa		214 tis.	212 tis.					
Svět celkem	190 tis.	464 tis.	462 tis.	480 tis.		65 tis.*	150 tis.**	600 tis.

* - údaj z roku 1997

** - údaj z roku 1992